

ACC. N:R. M. 13933: 1-12. f.d. lantbr.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pet. Persson, Jonstorp
 Härad: Luggude Adress: Föddåker "
 Socken: Jonstorp Berättat av: Den samme
 Uppteckningsår: 1956 Född år 1884 i Jonstorp

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Födda ämnen och födobar. s. 1-3.
 Fiskebebyggelse. s. 4-7.
 Öknamn, kalesätt och skämt om olika
 bygdens inneräroare. s. 8-12.

LUF 74.

" 79.

" 80

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 13933:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

huf 74

1.

Swamps bet jag ej ha ^{för} använt till födovärrare här
i bygden, men den har i senare tid visat sig vara
Fress och användes nu till matlagning av perso-
ner som ej för enstiftat till en swamp. De swamp-
arter som nu plöcker är: karrfäreller, svampslapp,
champringar. Att folk ej åt swamp berodde på att
de begrep sig på hur den skulle användas. Hushållaren
i städerna bör nu ge en föga initiativet till an-
vändandet av swamp till matlagning. Det är en och
annan som plöcker swamp till försäljning som skedd
i städerna och större samhället. Tillagningen av
swamp och försäljningen för användning har läst
i kokböcker och receptböcker. Användandet av
swamp har tillkommit för följande år sedan. Den
plöckade swampen korrserverades - om den ej skulle
ätas strax. Men den skulle användas bryntes den i
smör och spädades med grädde. Om swamp användes
under vädor bet jag ej. Säkertligen har många haft

ACC. N:R M. 13933:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

motvilja mot svamp har denna varit att den kanske
har obefräglig lukt och möjligen eldsvinnig jämfört att
ingen börjat använda den tidigare. De personer här
som plöcker svamp känner väl till vilka sorter som äro
ädras eller ej. Det finnes ju säkra bilder av de olika
sorterna. Önn någon på ätit svamp som skulle inver-
ka på mjölken har jag aldrig hört uttala. Under svamps-
tiderna begiva sig svampplöckarna till skogsbygden för
att försä sig med svamp. Ekspeditioner arrangeras under
både för plöckning och studium av de olika sorterna.

Om den första var här på bygden som ett hälskräft
är ej lätt att säga. Plökt av höstar har ett sedan sekel.
skiftet och kräftet av dessa har saluförts till städer och
större samhällen. Att kräftet ej öfverordnade be-
höver på att hösten var en fristående inom familjen.

Någon motvilja mot att äta kräftan kall-
killingar och lossa ut jag ej har funnit - möjligen
killingar. Kräftan är en spädare än en kräftare

ACC. N:R M. 13933:3.

L. H. F. 44

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När en botten av en halv som bara är en dag gammal
är fern eller sex. Slaktningen av dessa djur skedde först
med ett slag i pannan och i nacken sedan. Men icke slak-
tare kunde slakta dessa smådjur. Skottet är alltid,
var något djur sjukt grävdet det mer.

Kött har alltid använts i hushället. Men ej alla
äldre personer ville äta kött av hare och kaniner.

Under krisstiderna föddes upp maller med kaniner och
då fick alla äta kanningkött. Motviljan att äta dessa
djurs kött bestod i att liknade höfter samt att de
var vildmarksdjur. Fåglar som karpbörre använ-
des stundom i hushället men sällan och till huskags.

Hörn och karpborre har alltid använts på alla ställen
i alla tider. Skotten av dessa föddes på fel sätt så att huvu-
det avbröts. Malen och näbbgädda är, alltid i hushället
Hälsaremt användes mindre på grund av de bursä-
ckade och misshandlarna liknade en smul som i-besvärat med
det sega skinnets avdragande.

3. a.

A.

ACC. N:R M. 13933:4 L. H. F. 79

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf. 79

Fiske har förekommit här så länge jag minns
och bedrivits ända som minns tider. Det bedrevs
både som huvudnäring och binnäring jämte till
hushåll. Det var många fiskeplatser vid båda
krusterna vid Kullabäcken. Vid Skäldersviksidan
ligger Häljaröd, Dekebröken, Svanshall, Skäret
och Ahild. Vid Öresund Malle, Lerhamn, Nyhamn,
Högarnäs, Lerberget och Fikern. Under fångade
fisken såldes en stor del ute på bygden - Högarnäs
var en stor köpare av fisk. En del användes i fiskar-
nas egna hushåll. Man fiskade hela året, mest i
augusti och september då sillen gick till. Under
dessa två månader uppköptes mycket sill av s. k.
"sillapringare" som kunde långa vägar söderut för
avförsande av fångsten. Hade någon fiskare någon
bit jord fingo kvinnorna skötaderna. Det var
endast under sommaren som jorden sköttes. För det
väg ut djur på stället fingo kvinnorna skött dessa.

1 u.

Garnfiske var det huvudsakligaste och detta fångst-
sätt användes till sill, flundror och stenbit och kvall.

Myssjor användes i vår för fångst av abborre och mört.
Pilkfiske bedrevs under året och vinter från båt samt
när havet var isbelagt. Den fisk som fogs på detta
sätt var ~~vad~~ forsk. Flundror fogs gärna på pilk.

Fiskarna förvarade uppfäst sina redskap hemma
i något uthus. Fiskebodar fiskebodar vid varje
fiskeplats, men där kan ej alla ha sina redskap. De varje
fiskeplats finnes ett ställe där garnen hessas från fång
samt för förkoring. En sådan plats kallades för
skejlebacken.

Den plats som fiskarna bodde på och användelåg
uppfäst på strandmarken eller malen som den även
benämndes tillhörde socknen. Så har det varit i
Jönstorp och så har det varit i Förluett och även
i Brunnby. De fiskare som bodde i Svamshall, och
även andra personer (sjökaptenen) hade ej befatt-

sucknen något ersättning för de använda marken där
deras bönningstun och bodar låg. För ett femtontal år
sellan måste dessa personer köpa dessa kantar, men dock till
himnligt pris. Bönderna voro delägare i strandmarken
och dessa fingo dela ersättningen efter femmantal,
(strandmanspengar).

Byggar fanns vid alla småhamnarna där båtarna
kunde lägga till. Under vintern användes ej alla båtarna
och då drogs dessa upp på land.

De fiskare som bo på dessa små fiskeläger ligga hemma
Många fiskare fiskade ensamma, men ofta slögo sig flera
tillsammans - isynnerhet under sillfisket.

Om någon mindre jordbrukare sålde sin jord och be-
satte sig vid stranden vet jag ej.

Det var stundom ensamma personer som bedro fiske-
sännen sådana som varit ejömän i sin tid. Men ofta
slögo flera fiskare sig tillsammans för idkande av fiske,
isynnerhet under sillfisket. Till detta verk fiske behöv

ACC. N:R M. 13933:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

des flera man både för näters utsättning och in-
lagande och båters maskörsring. Det ^{lag} var ej mycket
jord som en fiskare ägde, endast något omkring bo-
ringelruset. Potatis var det mesta man odlade jämte
grönsaker till husbehov. Husdjuren var endast ett par
grisar som slaktades om hösten till vinterbehov. Ett
par får kunde föda på strandbetet.

B.

Under B varo alla fiskare och husägare ungefär
lika i sitt yrke.

Det är många vänner på personer runt om bygden,
både manliga och kvinnliga har begåvats med sådana.
Jag har samlat ihop en hel del som jag här återger:
pöjs, spegesillskan, kalakittan, pisselurra. Dessa fyra
har jag ^{nu} min far vntala och är säkerligen sehelgarna.
Fidare ha vi, *brunnan, *kubban, *skrotta, *ekröjtan,
*skrubban, *korkutan, *stora grä, *flävinan, små fens,
tjäre fotan, spager, vättan, Petter brunke. Hans må
läven (hans stora underläpp) *feta smålebara.
gullgubben, kal dånare och Utkar dånare, kulingen,
hätte fotan, Sven Hippler, skageln, Sven spårrelägg,
Hannes wacker, hackaren, tjyvakalen, Sven knäck, Per
speleman, vrågubben, Petter må knused, de heliga püred
Petter skrotorn eller herringen, suringarna voro tre
bröder, gadvorna voro en familj, jakopabagge, svälte-
gmällaren, jurior, pivaren, röttepelle, fens läng,
lasakrupettern, blåsingen, äggakue, sillakerigt, kil-
lern, kniven *molla, blåskägg fast hans skäggar rött.
/c. De med X voro kvinnor.

ACC. N:R M. 13933:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Arbetsarbefattningen på Högarna var särskilt begynn
på att lägga ökrarna på sina arbetskrav. Löken, fyra träl, Jofa, moppa, Petter Juggare, Tjyva
Hansen, Chaplin, Alfons resa, Persoli, rackare An-
nersen, *Hulstamären, *stebbarofian, Otto Sissa,
Schal, Vattar, Klichen, Dratt, Sissa (var en annan)
*rabbedallan, *kitta på hörnan, *smvelinan, pottan,

Stundom kunde man ju två män även på går-
dar träs i bygden, sådana vor: Pryletröln, ägaren kläd-
de ofta upp sina drängar, Spralleberg, Skarvegården,
Svartsjö, Satansgården. Stora h-vete och lilla h-
vete.

Förhållandet mellan gnevfolket på Högarna (Pryd)
var kanske ej så konstigt. Ty om någon kunde till Pryd
med jordbruksprodukter var det alltid något att an-
märka, då kunde det sedan sägas om annarnas bond-
"knöjl", och även dum bonden m. f. andra narren.

Bröderna kommerserade ofta dessa uttryck med
grummissar eller grumkatter när de kommo ut på
landet,

Jag talade en gång vid en person som hade varit
så här: tungakraged lå i graven och så dant, så
dant. En annan person pratade oftast något egen-
ligt som så här: se ätte om äged står grannt i fönstret -
han var binnädd med häst och vagn och så blev han in-
lydden. Den brädan är så rak, så rak, hon är bara
lätta veng. Tid slakt hos honom sade han till sin
hustrullerska som hette Fia, skari drickägöga" eller
stikka Fia först.

Befolkningen i Brumby kallades ofta i fönstorp
för "brumlingar". Det sade alltid Brumby.

Engelbe var så fattig eller snål att han skra-
pade en smula på brudet som han sedan sålde. // Men
hur han skrapade på brudet ofta brud och så med. Genom det
ta förfaringsätt fick han mera att sälja.

En annan qäbbe med summa egenskaper hade hängt upp ett plänk i taket, då han bekräde komma i beredning med detta kastade han mössan upp på detta samt luktade på denna, så var han belåten för den gången.

Förhållandet mellan vår socken och grannsocknarna har alltid varit gott. Öknamnen kommu endast till användning då folk pratade med andra, men endast i milda ordlag. Vid dansfästfallningar, mönstring kunde ofta gäff inträffa, kanske omflickor, och då var oftast spriten verksam till detta. I senare tid hörs ej några öknamn - folket är mera lyxat mermera.

Den unga storkommunen har ej inverk på något out mellan de ledande i socknarna.

Befolkningen i Kattarps socken beräknades för Kattarps adel. De våra självägande bönder med stormannan med mycket bödig jord svingade dem rikligt med mynt i börsen och där till blev de styva i nacken. Därför blev det Kattarps adel.

ACC. N:R M. 13933: 12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

kontakten med invånarna i de olika socknarna
skedde ofta genom de mörnare så allmänna förkärmt-
redskapen: bilar och cyklar o.s.v. Det kom alltid
från andra socknor merifrån med sköjdestes
som de avfärdade till befolkningen här i bygden samt
till större samhället. Dessa krämare hade alltid sina
vissa ställen där de övernattade. De kommo alltid kä-
rande med häst och vagn, men sedan bilarna kommo till
har de gamla fordonen helt slupits. Förhållandet mel-
lan lantbefolkningen och stadens var oftast gott.
Lantborna betrödde sätta och stadsborna köpa, så blev
alla hjälpta.